

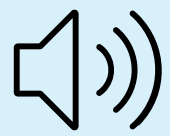
מלחמת הנפט – מדריך למורה ותיק משימה לתלמיד

מערך שיעור אורייני אינטראקטיבי
המבוסס על המודל "מטקסט
לשיעור".

מפקדת שליטה גלובלית

מאת: אייל פיטרו

מלחמת הנפט

נפט הוא נוזל דליק וסמיך המצוי במעמקי האדמה ונחשב לאחד ממשאבי הטבע החשובים ביותר המאפשרים את קיום החיים המודרניים. הנפט, המכונה "הזהב השחור", מוצא מהאדמה במצב גולמי (ראשוני, לא מעובד) ומועבר לבתי-זיקוק, שם הוא מופרד לשימושים שונים. בין התוצרים המופקים מנפט נמצא הדלק לכלי תחבורה שונים ובהם מטוסים, מכוניות ומשאיות. הנפט משמש גם לתעשיית הפלסטיק, משחות ושמנים ואפילו לאספלט בכבישים. כשליש מכמות הנפט בעולם נמצא במאגרים עצומים במזרח התיכון, במיוחד במדינות באזור המפרץ הפרסי כמו איראן, ערב הסעודית, איחוד האמירויות וכווית. למלחמה שפרצה בסוף פברואר בין ארצות הברית וישראל לבין איראן יש השפעה רבה על ייצור הנפט ועל מחירו. בזמן המלחמה פגעה איראן

בכמה מתקנים מרכזיים לשאיבה ואספקה של נפט במדינות המפרץ הפרסי ובהן ערב הסעודית ואיחוד האמירויות. הפגיעה במתקנים שיבשה (הפריעה) את יכולת שאיבת הנפט מהאדמה ושליחתו. את הנפט שולחים לכל רחבי העולם באמצעות מכליות ענק הנישאות על גבי אוניות משא. מכליות הנפט מפליגות מהמפרץ

הפרסי דרך 'מפצי הורמוז', המקשרים בין המפרץ הפרסי למפרץ עומאן והים הערבי, ומשם הן ממשיכות לאוקיינוס ההודי ולשאר חלקי העולם. אבל בגלל המלחמה איראן סגרה את המצרים ומאיימת לפגוע ולהטביע כל מכלית נפט שמבקשת לעבור בהם ללא אישור שלה. מחיר הנפט בעולם נקבע לפי מחיר חבית נפט. בעקבות המצב הרגיש באזור התייקרו מחירי חביות הנפט ועברו את גבול המאה (100) דולרים לחבית. עליית מחירי הנפט מובילה לעלייה במחירי הדלק ובמחירי ההובלה. בעקבות זאת חלה עלייה במחירם של כמעט כל המוצרים. תוצאות המלחמה באיראן עדיין לא ברורות אבל על המחיר הכלכלי שלה אין מחלוקת - המלחמה משפיעה לא רק על המדינות המשתתפות בה אלא על כל מדינות העולם.

מילון מושגים

- הובלה - העברה של דברים ממקום למקום.**
- מצר - רצועה צרה של ים המפרידה בין שני חלקי יבשה.**
- מחלוקת - אי-הסכמה על נושא מסוים.**
- מכלית נפט - אונייה שמובילה נפט.**
- שאיבה - העלאה של נוזל (נפט) באמצעות משאבה.**

קידוח נפט בערב הסעודית

מפת המפרץ הפרסי ומצר הורמוז

רדאר פדגוגי: מיפוי הזדמנויות וחסמים בטקסט הזדמנויות

הרחבת ידע עולם: חיבור בין
גיאופוליטיקה לכלכלה גלובלית.

פיתוח חשיבה מסדר גבוה:
הבנת קשרי סיבה ותוצאה
מורכבים במערכת עולמית.

אוריינות חזותית: אינטגרציה
של מפה ומילון מונחים כחלק
בלתי נפרד מפענוח הטקסט.

עומס מושגי: ריבוי מושגים
מתחום הכלכלה והספנות
(תזקיקים, אינפלציה, מצר ים).

צורך בידע מוקדם: היכרות עם
מפת המזרח התיכון ומוקדי
הסכסוך.

טקסט דחוס רעיונית: מעבר
מהיר מתהליך כימי לאירוע
פוליטי ולאפקט כלכלי על הצרכן.

חסמים

התראת חירום: משבר אנרגיה עולמי

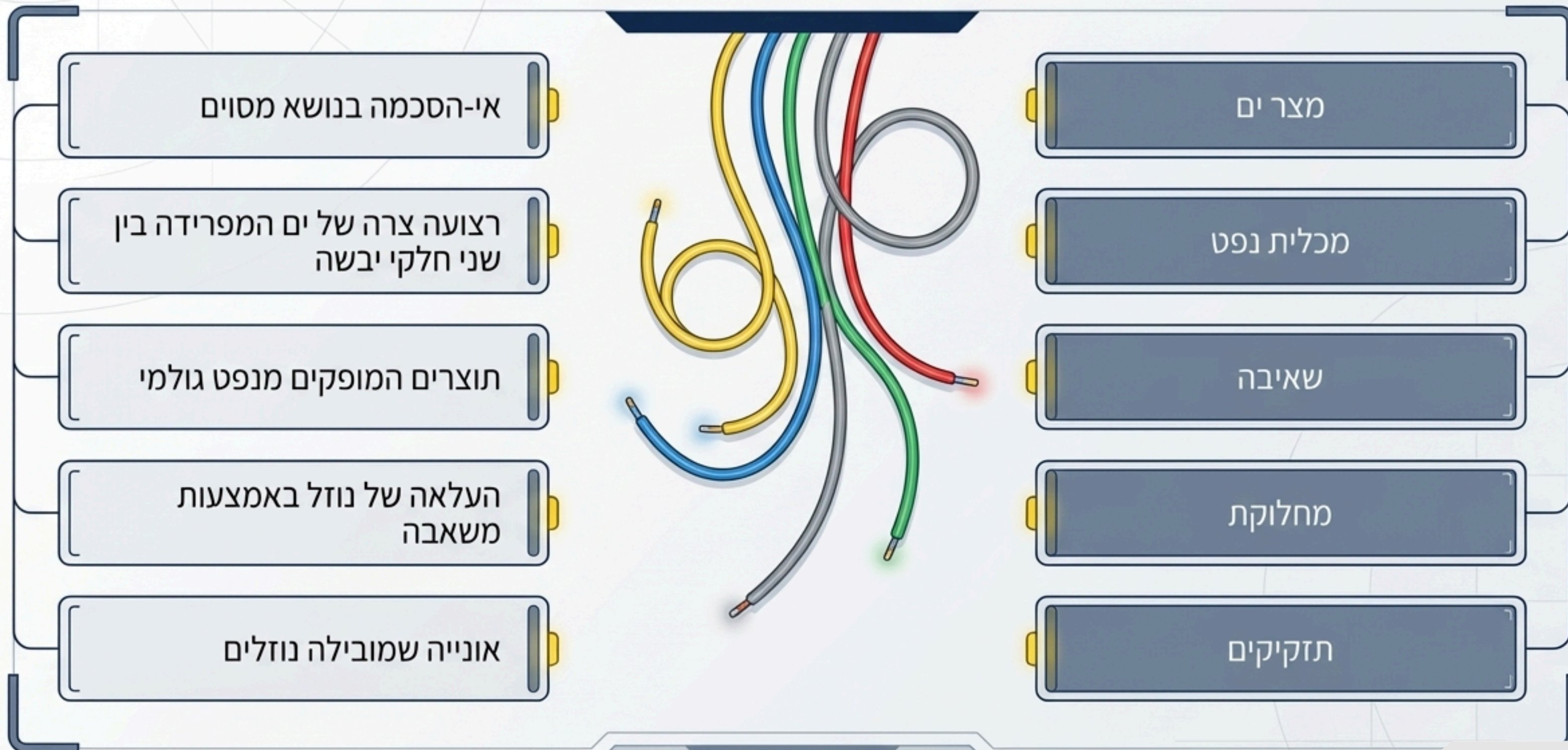
אתם צוות ניהול משברים של האו"ם. הרגע התקבל דיווח על פגיעה חמורה במתקני הנפט במזרח התיכון. מחירי הדלק והמזון מזנקים ברחבי העולם, והציבור שרוי בחרדה עמוקה.

עליכם לחקור את "תיק המודיעין" שלפניכם, לפענח את הנתונים בזמן אמת, ולמצוא פתרון לפני שהכלכלה העולמית תקרוס.

פיצוח צפנים: פתיחת מסד הנתונים

כדי לגשת לתיק המודיעין, עליכם לאמת את זהותכם על ידי התאמת המונחים המקצועיים לפירושם המדויק. חברו את הכבלים הנכונים.

קריאה מונחית: שלב איסוף נתונים 1

נקודת עצירה 1: משימת שיח ומיון

הביטו סביבכם בחדר או חשבו
על שגרת יומכם: רשמו
3 דברים שייעלמו לחלוטין אם
ייגמר הנפט בעולם.

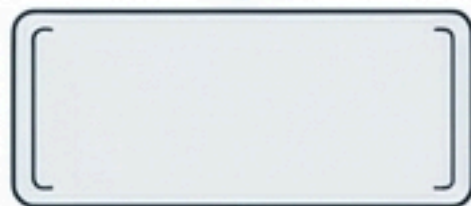
שאלת צוות: מדוע פגיעה
במתקנים של מדינה אחת (כמו
סעודיה) הופכת באופן מיידי
לבעיה של העולם כולו?

נִפְט הוּא נוֹזֵל דָּלִיק וְסָמִיךְ הַמָּצוּי בַּמַּעֲמָקִי הָאֲדָמָה וְנֶחְשָׁב
לְאֶחָד מִמְשָׁאֵבֵי הַטֶּבַע הַחֲשׂוּבִים בְּיוֹתֵר הַמְאֻפְשָׁרִים אֶת
קִיּוּם הַחַיִּים הַמוֹדֵרְנִיִּים. הַנֶּפֶט, הַמְּכֹנָה "הַזֶּהָב הַשָּׁחֹר",
מוֹצֵא מֵהָאֲדָמָה בְּמָצֵב גָּלָמִי (רֵאשׁוֹנִי, לֹא מְעֻבָּד) וּמְעַבֵּר
לְבֵתֵי זִיקוּק, שֶׁם הוּא מוֹפְרָד לְשִׁמוֹשִׁים שׁוֹנִים. בֵּין הַתּוֹצְרִים
הַמוֹפְקִים מִנֶּפֶט נִמְצָא הַדֶּלֶק לְכָלֵי תַחְבּוּרָה שׁוֹנִים וּבֵהֶם
מְטוֹסִים, מְכֹנִיּוֹת וּמְשָׁאִיוֹת. הַנֶּפֶט מְשֻׁמֵּשׂ גַּם לַתַּעֲשִׂיֹת
הַפְּלַסְטִיק, מְשָׁחוֹת וְשִׁמְנִים וְאֶפְלוּ לְאֶסְפָּלֵט בְּכִבִּישִׁים.

כְּשֶׁלִּישׁ מְכֵמוֹת הַנֶּפֶט בְּעוֹלָם נִמְצָא בְּמֵאָגָרִים עֲצוּמִים
בְּמִזְרָח הַתִּיכוֹן, בְּמִיָּחָד בְּמִדְיָנוֹת בְּאֶזֶר הַמְּפָרֵץ הַפְּרָסִי כְּמוֹ
אִירָאן, עֵרַב הַסְּעוּדִית, אַחַד הָאֲמִירוּיּוֹת וְכוּיֹת.

קריאה מונחית: שלב איסוף נתונים 2

נקודת עצירה 2: מיפוי רצף האירועים (תרשים זרימה)

סכנה למעבר במצר הורמוז

פגיעה בשאיבה ובמכליות

עליית מחירים לסחורות ומזון

מלחמה פרצה

למלחמה שפרצה בסוף פברואר בין ארצות הברית וישראל לבין איראן יש השפעה רבה על יצור הנפט ועל מחירו. בזמן המלחמה פגעה איראן בכמה מתקנים מרכזיים לשאיבה ואספקה של נפט במדינות המפרץ ובהן ערב הסעודית ואחוד האמירויות. הפגיעה במתקנים שבנשה (הפריעה) את יכלת שאיבת הנפט מהאדמה ושליחתו.

את הנפט שולחים לכל רחבי העולם באמצעות מכליות ענק הנשאות על גבי אניות משא. מכליות הנפט מפליגות מהמפרץ הפרסי דרך מצרי הורמוז, המקשרים בין המפרץ הפרסי למפרץ עומאן והים הערבי, ומשם הן ממשיכות לאוקיינוס ההודי ולשאר חלקי העולם. אבל בגלל המלחמה איראן סגרה את המצרים ומאימת לפגע ולהטביע כל מכלית נפט שמבקשת לעבר בהם ללא אישור שלה.

מילון מושגים

הובלה - העברה של דברים ממקום למקום.

מצר - רצועה צרה של ים המפרידה בין שני חלקי יבשה.

מחלוקת - אי-הסכמה על נושא מסוים.

מכלית נפט - אונייה שמובילה נפט.

שאיבה - העלאה של נוזל (נפט) באמצעות משאבה.

מערך חקירה מודיעיני: איתור נתונים ואוצר מילים

ענו על השאלות הבאות כדי לגבש תמונת מצב מדויקת:

1. **איתור נקודתי:** מהו הכינוי המוכר לנפט על פי הפסקה הראשונה?

- א. זהב שחור ב. נוזל החיים
 ג. אנרגיה ירוקה ד. אוצר טבע

2. **איתור מרחבי:** אילו מדינות מעורבות בסכסוך המתואר לאורך הטקסט כולו?

3. **חילוץ מידע:** ציינו שלושה שימושים שונים לנפט המוזכרים בכתבה.

1. _____
2. _____
3. _____

4. **השלימו את המשפטים:** איראן מאיימת לחסום

את _____ הורמוז. פעולה זו נחשבת לאיום אסטרטגי מכיוון שעל פי הגדרתו המילונית, זהו נתיב _____ המקשר בין המפרץ הפרסי לאוקיינוס, וסגירתו יוצרת "צוואר בקבוק" המונע את _____ הנפט לשאר העולם.

מערך חקירה מודיעיני: הסקת מסקנות וקישור לידע עולם

חברו את הנקודות כדי להבין את המניעים הנסתרים:

1. כוונה אסטרטגית (היסק טקסטואלי): מדוע איראן בחרה לאיים דווקא על אוניות המשא העוברות במצר הורמוז ולא במקום אחר בים הפתוח?

2. אפקט הדומינו (גישור על פערים): מהו הקשר הישיר בין עליית מחירי הנפט בבורסה לבין העובדה שמוצרי מזון בסופרמרקט השכונתי שלכם התייקרו?

3. תרחיש עתידי (היסק מבוסס ידע עולם): לו העולם כולו היה עובר להשתמש אך ורק באנרגיה סולארית (שמש), כיצד היה הדבר משפיע על כוחה הגיאופוליטי של איראן באזור המפרץ הפרסי?

***גיאופוליטי:** שילוב בין גיאוגרפיה (מיקום במפה)

לפוליטיקה (קשרים בין מדינות). מושג זה מתאר כיצד מיקום של מדינה או שליטה שלה על משאב טבע חשוב (כמו נפט או מים), משפיעים על הכוח שלה מול מדינות אחרות ועל היחסים ביניהן

מערך חקירה מודיעיני: פרשנות, הערכה ומבנה הטקסט

בחנו את הדו"ח בעין ביקורתית:

3. אדריכלות המידע (מבנה טקסטואלי):

מהו המבנה הלוגי המארגן המתאים
לפסקה הרביעית (מתחילה במילים
"מחירי הנפט...")

א. השוואה וניגוד

ב. בעיה ופתרון

ג. סיבה ותוצאה

ד. כרונולוגי

2. ניתוח כותרת (הערכה וביקורת):

האם לדעתכם הכותרת 'מלחמת הנפט'
מתאימה לתוכן הטקסט? נמקו את דעתכם
תוך התייחסות למילים 'מלחמה' ו'כלכלה'.

1. מסר גלובלי (פרשנות): מהו המסר

המרכזי העולה מהפסקה האחרונה
בנוגע לכלכלה העולמית?

ב. תלות הדדית

א. עצמאות כלכלית

ד. סכנת זיהום

ג. יתרון טכנולוגי

יומן מבצעים אישי: ניטור חוויית הקריאה

צוות ניהול המשברים - עצרו לרגע להערכה אישית.

כיצד הרגשתם כשקראתם על האופן שבו סכסוך במדינה
רחוקה יכול לייקר את הלחמנייה שאתם קונים בבוקר?

איזה חלק בטקסט או בתרחיש גרם לכם להבין את
התלות הזו בצורה הטובה ביותר?

איזה מידע חדש שלמדתם הפתיע אתכם הכי הרבה,
ומדוע?

דחוף
URGENT

מכתב ממטה המשברים: המלצה למנהיגי העולם

על בסיס הממצאים שאספתם, נסחו
מברק קצר (5-7 שורות) המיועד לעצרת
האו"ם.

• הנחיות לכתיבה:

1. הציגו את התובנה המרכזית שלכם
מסכסוך מלחמת הנפט.
2. הציעו כיוון חשיבה או המלצה מעשית
לפתרון בעיית התלות הגלובלית
בנפט, בהתבסס על מה שלמדתם
על הכלכלה העולמית.

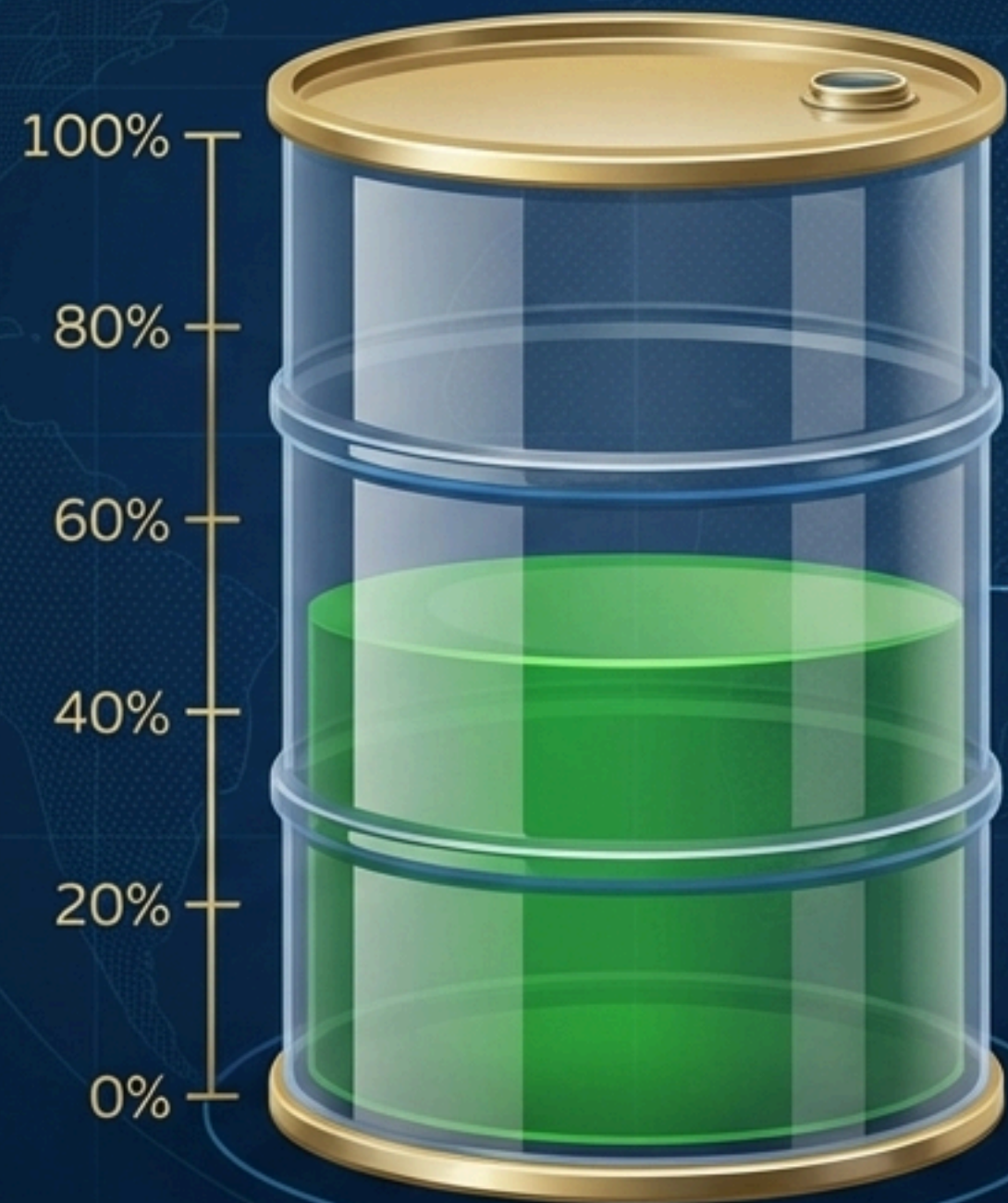
**העתיד של הכלכלה העולמית נמצא
כעת בידיים שלכם.**

מדד חבית הנפט: בדיקת כשירות הצוות

הזינו את התשובות שאספתם לאורך המשימה. כל תשובה נכונה מזרימה 10% לתוך חבית עתודות החירום. הגעתם ל-100%? מנעתם את משבר הכלכלה העולמי וייצבתם את השווקים!

שקופית 10:

איראן מאיימת על מכליות במצר הורמוז מפני שזהו מעבר הכרחי שדרכו חייבות לעבור האוניות בדרכן מהמפרץ הפרסי אל האוקיינוס ההודי ושאר העולם. שליטה על המעבר הצר מאפשרת לחסום בקלות את המסחר והאספקה. אפקט הדומינו: עליית מחירי הנפט מובילה לעלייה במחירי הדלק ובעלויות ההובלה והשינוע. מאחר שמוצרי מזון משונעים אל הסופרמרקט השכונתי באמצעות משאיות, עלויות הייצור וההובלה מתייקרות, מה שגורם לעלייה במחיר הסופי של כמעט כל המוצרים. שקופית 11: מ: ב. תלות הדדית. אדריכלות המידע: ג. סיבה ותוצאה.

שקופית 8: מיפוי רצף האירועים (תרשים זרימה)

הסדר הלוגי של רצף האירועים הוא: מלחמה פרצה. פגיעה בשאיבה ובמכליות. סכנה למעבר במצר הורמוז. עליית מחירים לסחורות ומזון. שקופית 9: א. זהב שחור.

2. מדינות מעורבות: ארצות הברית וישראל מול

איראן. בנוסף מעורבות מדינות המפרץ שנפגעו, ביניהן ערב הסעודית ואיחוד האמירויות.

3. שלושה שימושים לנפט: דלק לכלי תחבורה שונים, ייצור תעשיית הפלסטיק, משחות ושמנים, וייצור אספלט בכבישים.

4. איראן מאיימת לחסום את מצר הורמוז. פעולה זו נחשבת לאיום אסטרטגי מכיוון שעל פי הגדרתו המילונית, זהו נתיב ימי צר (או: רצועה צרה של ים) המקשר בין המפרץ הפרסי לאוקיינוס, וסגירתו יוצרת "צוואר בקבוק" המונע את הובלת הנפט לשאר העולם.